

Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №48
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)
«12» шілдеге» 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «11» шілде күні 20 сағаттан «12» шілде күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 11.07.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «12» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, орта және биік таулы аймақтарда кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), найзағай күтіледі, бұршақ болуы ықтимал. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей уақыттарда екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 18-23 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-9,0 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 11-16 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 26-31 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 26-31 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, днем порывы 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 23-28 градус жылы.
Өгем жотасы	Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, днем порывы 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 27-32 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл, шаңды дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20, кей уақыттарда екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 22-27, күндіз 32-37 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 23-28 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Солтүстіктен, солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-18 м/с. Ауа температура- турасы түнде 13-18, күндіз 29-34, кей жерлерде 25 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Түнде және таңертен кей жерлерде тұман күтіледі. Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 9, күндіз 26-31, кей жерлерде 23 градус жылы.

2024 жылғы 11 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде жауын-шашын салдарынан, су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Мыңжылқы – Кіші Алматы ө., Алматы қ.– Кіші Алматы ө., саға – Проходная, Қаскелен қ. – Қаскелен ө. және Талғар қ. – Талғар ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 9 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 2 °С-тан 22 °С оң мән аралығында. 11 шілдеде таңғы сағат 5 те нөлдік изотерма 4150 м биіктікте болды.

**2024 ж. "11" шілдедегі
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 10.07	Мин. 11.07	08 сағ. 11.07	Күндіз 10.07	Түнде 11.07	Орт. 10.07	08 сағ. 11.07	Орт. 10.07	Макс. 10.07	08 сағ. 11.07		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	9.6	2.1			1.1							
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			9.0			269	269				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			10.0			573	573				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	19.0	10.4			0.3							
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			16.0			285	285	3.56	3.56	3.56	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			16.0		5.0	121	120				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			17.0			58	53	0.23	0.24	0.20	-4	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0		6.0	198	197	3.57	3.83	3.48	+1	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			19.0			259	256				-2	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			12.0			322	322	5.42	5.42	5.42	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			21.0			279	279				0	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			16.0		7.0	91	91				0	*
13	Проходная	саға ГБ	1422			22.0			291	289	3.84	4.38	3.63	+3	*
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			17.0			215	215	1.51	1.51	1.51	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			22.0		3.0	308	310	9.44	10.8	9.94	+9	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			21.0			132	131	13.8	14.2	13.4	-2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			18.0			228	226				-4	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			20.0			204	206				+4	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	15.5	7.4		5.6	0.3	200	207				+10	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				14.0			135	127				+1	3
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				14.0			253	254	18.3	18.9	18.9	+2	*
22	Мерке	Улбугуй қыс. ГБ							133	135	6.03	7.28	6.29	+7	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«12» шілдеге» 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты баяулады. 11 шілдеде таңғы сағат 5-те нөлдік изотерма 4150 м биіктікте болды. Орта таулы аумақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр, орта және биік таулы аймақтарда кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), найзағай күтіледі, бұршақ болуы ықтимал. Іле Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел түзуші факторлардың критерийлеріне жеткен кезде дауылды ескерту беріледі.
	Күнгеі Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-9,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 2000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар жамылғысының еруі салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша)

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлттының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.